



Kömürden Çıkışta Adil Geçiş ve Halk Sağlığı

Melike Yavuz, Doç.Dr.

Bahçeşehir Üniversitesi Tıp Fakültesi

Temiz Hava Hakkı Platformu

Yanıtlanmaya çalışılan sorular

Adil geçiş nedir?

Adil geçiş kavramı tarihsel olarak nasıl gelişmiştir?

Adil geçişte halk sağlığı perspektifi neden gerekli?

Adil geçiş perspektifine sağlık nasıl entegre edilir?

Sonuç ve ödevler



Amaç

Adil geçiş sürecinde sağlık haklarının nasıl korunabileceği ve desteklenebileceği üzerine bir çerçeve çizmek

Adil Geçiş nedir?

- Adil geçiş, fosil yakıt ekonomisinden düşük karbonlu, sürdürülebilir bir ekonomiye geçiş sürecidir.



Adil geçiş kavramı



- Tarihsel kökler:

- ✓ İlk kez 1970'lerin başlarında işçi sendikaları ve ilgili gruplar tarafından kullanılmıştır.
- ✓ Akademik tartışmalar 2000'li yıllarda başlamış ve kavramsal erevesi şekillendirilmiştir.

Adil Geçiş: Farklı Perspektifler

- **Birleşmiş Milletler Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO):**
 - Düşük karbonlu ekonomiye geçişte işçi haklarına odaklanır.
- **Çevresel Adalet Grupları:**
 - Toplumsal eşitsizlikler ve çevresel etkiler üzerinde durur.
- **Kurumlar ve Şirketler:**
 - Ekonomik sürdürülebilirlik ve yatırım fırsatlarını vurgular.

Adil geçiş için evrensel bir çerçeve yoktur.

Adil Geçişin ilk adımları

İşçi Hareketlerinden Çevresel Adalete

- **1970'ler:**

- Kavram, ABD'de Petrol, Kimya ve Atom İşçileri Sendikası (PKAİS) lideri Anthony Mazzocchi tarafından ortaya atıldı.
- Çevre politikalarından etkilenen işçilerin haklarını savundu.

- **1990'lar:**

- PKAİS, işçilere destek için "süper fon" çağrısında bulundu.
- Çevresel adalet hareketi, işçi hareketleriyle ittifak kurdu.

- **1997 Kyoto Protokolü:**

- Sendikalar ve Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu (ITUC), adil geçişi küresel iklim politikalarına dahil etmeye başladı.

Adil Geçişin uluslararasılaşması

- **2002:**

- Bali İklim Adaleti İlkeleri, adil geçişi insan hakları ve çevresel adaletle ilişkilendirdi.

- **2010:**

- Cancun COP16, adil geçişin resmi olarak uluslararası bir kararda yer almasını sağladı.

- **2015 Paris Anlaşması:**

- İstihdam ve kalkınma öncelikleri bağlamında adil geçişe vurgu yapıldı.

Son Yıllardaki Gelişmeler

- **COP24 (2018):**
 - Dayanışma ve Adil Geçiş Silesia Deklarasyonu kabul edildi.
- **COP26 (2021):**
 - Adil geçişin etkileri (ör. yoksulluk, eşitsizlik) resmi olarak tanındı.
- **COP27 (2022):**
 - Kayıp ve Hasar Fonu oluşturuldu; adil geçiş üzerine yıllık toplantılar kararlaştırıldı.
- **COP28 (2023):**
 - Birleşik Arap Emirlikleri Adil Geçiş Çalışma Programı ilan edildi.
 - Kayıp ve Hasar Fonu, 700 milyon doları aştı.

Adil Geçişin Önemli Başarısı: İşbirliği ve Ortak Değerler



- İşbirliği:
 - Çevre adaleti ve işçi örgütleri, CO2 emisyonlarının azaltılması için ortak hareket etmeye başlamıştır.
- Ortak Değerler:
 - Ekolojik yeterlilik
 - Küçülme ve sürdürülebilirlik perspektifleriyle tutarlılık.



Adil Geçişin Önemli Başarısı: İşbirliği ve Ortak Değerler

• İklim Adaleti Hareketinin Vurguları:

- Tabandan kontrol, gıda egemenliği, enerji demokrasisi.
- Aşırı tüketimin azaltılması ve iklim borcunun tanınması.
- Yerli ve köylü haklarına saygı..

• İşçi Örgütlerinin Yaklaşımı:

- Yeşil büyüme gündemi, karbon sonrası topluma geçişin ana yolu olarak benimsenmiştir.



“Ölü bir gezegende iş yok”

Adil geçiş ve sağlık hakları

- **Sağlık Hakları:** Herkesin en yüksek standartta fiziksel ve zihinsel sağlık hakkına sahip olması temel bir insan hakkıdır.
- Fosil yakıtlardan düşük karbonlu ekonomiye geçiş sürecinde sağlık haklarının korunması kritik öneme sahiptir.
- **Adil geçiş – Ne kadar adil?**
 - Enerji kaynaklarını değiştirmek yeterli mi?
 - Fosil yakıt endüstrisinde yaygın olan ekonomik, çevresel ve sosyal adaletsizlikleri kaldırmaya yönelmeli

Sağlık Merkezli Adil Geçiş İhtiyacı

- Fosil yakıt sonrası bir toplumda insan sağlığını korumaya odaklanan bir çerçeve oluşturulmalı.
- **Kapsayıcı ve Sağlık Temelli Yaklaşım:**
 - ✓ Çevresel koruma, toplulukların refahı ve sosyal adalet önceliklendirilmeli.
 - ✓ Sağlık perspektifi, Adil Geçiş çerçevesine derinlemesine entegre edilmeli.

Yeni Bir Paradigma Gerekliliği

- Adil geçiş – İklım aciliyetiyle başa çıkmada umut vadediyor.
- Ekolojik sürdürülebilirlik, halk sağlığı ve sosyal adaletin bağlılığını kabul eden bir değişim.
- **Vizyon:** İklım etkilerini azaltan, dirençli, kapsayıcı ve daha sağlıklı bir geleceğe doğru ilerlemek.

Adil geçişin başarısı: Sağlık Odaklı Bir Değerlendirme

- **Sağlık, Başarı için Kritik Bir lut Olabilir:**
 - Toplumların fiziksel ve zihinsel sağlığının iyileştirilmesi.
 - Sağlık eşitsizliklerinin azaltılması.
- **Değerlendirme erevesi:**
 1. Kirlilik ve Sağlık Tehlikeleri:
 - evre kirliliğinin azaltılması.
 - Fosil yakıt kaynaklı sağlık risklerinin minimize edilmesi.
 2. Ekonomik ve Sosyal Adalet:
 - Fosil yakıt sömürüsünden en fazla zarar gören toplulukların yüklerinin kaldırılması.
 - Bu topluluklara yönelik ekonomik eşitsizliklerin giderilmesi.

Adil Geçiş ve Halk Sağlığı



Fosil Yakıt Endüstrisinin Sosyoekonomik Etkileri

• Fosil Yakıt Sektörünün Rolü

1. İstihdam:

- Doğrudan ve dolaylı olarak milyonlarca kişiye iş sağlar.

2. Yerel Ekonomiler:

- Yerel işletmeleri ve altyapıyı destekler.

▼ MADENCİLİK İŞ KOLUNDA FAALİYET GÖSTEREN İŞYERİ VE İŞÇİ SAYILARI

YIL	İŞÇİ SAYISI (ADET)		TOPLAM	İŞYERİ SAYISI (ADET)		TOPLAM
	KAMU	ÖZEL		KAMU	ÖZEL	
2022	13.805	131.695	145.500	79	6.675	6.754
2021	13.774	126.678	140.452	76	6.494	6.570
2020	13.393	117.768	131.161	68	6.200	6.268
2019	12.352	110.592	122.944	50	6.142	6.192
2018	12.045	112.941	124.986	56	6.121	6.177
2017	12.600	117.923	130.523	53	6.166	6.219
2016	14.435	109.579	122.062	70	6.185	6.255
2015	13.672	109.121	122.793	71	6.206	6.277
2014	13.528	107.202	120.730	66	6.148	6.214



Fosil Yakıt Endüstrisinin Sosyoekonomik Etkileri

• Endüstrilerin Kapatılmasının Etkileri

- 1. Ekonomik Yıkım** - Yerel ekonomilerde ciddi sarsıntılar yaratır.
 - 2. İstihdam Kaybı** - Sözleşmeli ve kalıcı iş pozisyonları yok olur.
 - 3. Toplumsal Belirsizlik** - Bağımlı toplulukları ekonomik ve sosyal belirsizliğe sürükler.
- Adil Geçiş süreci, işçileri ve toplulukları koruyan planlar ve destek mekanizmaları içermelidir.

Adil Geçiş Stratejisinin Gereklilikleri

1. Alternatif İstihdam Fırsatları:

- Yeni sektörlerde iş imkanları oluşturulmalı.

2. Beceri Eğitimi ve Gelişim Programları:

- İşçilerin düşük karbonlu ekonomiye uyum sağlamaları için gerekli beceriler kazandırılmalı.

3. Yerel Ekosistem ve Geçim Kaynaklarının Restorasyonu:

- Geleneksel sektörler (çiftçilik, balıkçılık) desteklenmeli.

4. Topluluk Odaklı Çözümler:

- Yerel ihtiyaçlara uygun sürdürülebilir uygulamalar hayata geçirilmeli.

Fosil yakıt sektörü

- Yüksek riskli ve sömürücü
- Düşük ücret
- Yetersiz eğitim
- Minimal sosyal güvence
- Kayıt dışı istihdam
- **Sağlık riskleri**



Fosil Yakıt Sektöründe Sağlık Tehditleri

- **Kömür Madenciliği:**
 - Toz Maruziyeti: Kömür işçisi pnömokonyozu ve KOAH gibi akciğer hastalıklarına yol açar.
 - Kristal Silika Tozu: Silikozis ve diğer kronik akciğer hastalıklarına neden olur.
- **Petrol Endüstrisi:**
 - Kanser Riskleri: Mezotelyoma, melanoma, lösemi, prostat ve mesane kanserleri gibi risklerin artışı
 - Fiziksel ve Kimyasal Tehlikeler: Açık deniz petrol çalışmalarında daha yüksek akciğer kanseri riskleri.



Adil Geçiş Stratejisinin Gereklilikleri

1. Sağlık Etkilerinin Değerlendirilmesi:
 - Mevcut meslek hastalıklarının etkileri göz önünde bulundurulmalı.
2. Sağlık Sorunları Olanlar İçin Çözümler:
 - Yeniden eğitim fırsatı olmayanlara uygun emeklilik ve tazminat paketleri sağlanmalı.
3. Düşük Karbonlu İşlerde Sağlık Güvencesi:
 - Sağlık dostu işyerleri oluşturulmalı ve işçilerin korunmasına öncelik verilmeli.
4. Yerel Sağlık Hizmetlerinin Güçlendirilmesi:
 - Geçiş sürecinden etkilenen topluluklar için sağlık altyapısı desteklenmeli.

Fosil Yakıtların Bedeli

- Kömür madenleri, petrol ve gaz kuyularının çevresinde yaşayan topluluklar için;
 - Sağlık Riski: Kirli hava, su ve toprak.
 - Sosyal Adaletsizlik: Yerli topluluklar üzerinde derin eşitsizlikler.
- Doğal Alanların Yıkımı:
 - Fosil yakıt rezervleri genellikle zengin ormanlar ve su havzalarının altında.
 - Madencilik ve arazi istimlâki yerel ekosistemlere zarar verir.

Temiz bir çevrede yaşama hakkı

- Toplum Sağlığı İzleme: Uzun vadeli toplum sağlığı izleme ve erişilebilir hafifletme önlemleri, kirleten şirketlerin maliyetiyle uygulanmalıdır.
- Kirlenmiş Alanların İyileştirilmesi: Adil Geçiş planı, madenler, enerji santralleri ve rafinerilerin çevresindeki kirlenmiş alanların temizlenmesini talep etmelidir.
- Sağlık Etkilerinin Giderilmesi: Kirli çevre koşullarının neden olduğu sağlık sorunları, uygun önlemlerle giderilmelidir.
- Kirletenin Maliyetiyle Temizleme: Yerel çevrenin temizlenmesi, kirleten şirketlerin sorumluluğunda olmalıdır.

Adil geçiş ve ruh sağlığı

- Fosil yakıt endüstrilerinde, özellikle kömür madenciliğinde çalışan işçilerin kötü ruh sağlığı yaygındır.
 - Kötü alışma koşulları
 - Güvencesiz alışma
 - İşle ilişkili kronik hastalıklar
- Topraklarından, geçim kaynaklarından ve kaynaklarından mahrum bırakılanlar için, sanayilerin neden olduğu sosyal ve ekonomik bozulma ruh sağlığını olumsuz etkiler. **Solastalji**
- Adil geçiş hem mevcut ruh sağlığı sorunları yükünü hem de dönüşümün getirebileceği sorunları göz önünde bulundurmalıdır.

Adil geçişle birlikte sağlık sekt6rünün d6n6ş6m6 gerekli

- Herkes için erişilebilir
- D6ş6k karbonlu
- İklim dirençli
- Kamusal

sağlık altyapısı ve hizmetlerine yatırım yapılmalıdır.

Sağlık sektörünün hazırlıklı olması gerekir

- Sağlık sektörü, adil geçişten kaynaklı **yer değiştirme ve göçlere hazırlık** olmalıdır.
- Adil Geçiş, ekolojik sürdürülebilirliği, sağlığı ve refahı karın önüne koyan mevcut sistemleri değiştirdiğimizde mümkündür.
- Özellikle savunmasız ve yoksul olanlar başta olmak üzere herkesin fayda sağlayacağı sistemler inşa etmeliyiz.

Adil geçiş stratejisi

- «Her politikada sağlık» yaklaşımını benimsemelidir.
- Sağlık sektörünün, bir dizi önleyici sağlık koruma ve teşvik önlemleriyle birlikte halk sağlığını teşvik etmesine ve geçişi destekleyen bir sütun haline gelmesine yardımcı olmalıdır.

Sonuç

- ❖ Adil geçiş, toplum sağlığı, sosyal eşitlik ve gezegenin hayatta kalması için kritik öneme sahiptir.
- ❖ Sağlık perspektifinin entegrasyonu, daha kapsayıcı ve adil bir geçiş sağlayacaktır.

Ödevler

- ✓ Adil dönüşümü ülkemizde gündeme taşımak
- ✓ Adil dönüşüm stratejisine sağlık haklarının korunmasını entegre etmek
- ✓ Nasıl yapılacağı konusunda liderlik etmek

Kaynaklar

- Albrecht, G., Sartore, G. M., Connor, L., Higginbotham, N., Freeman, S., Kelly, B., ... & Pollard, G. (2007). Solastalgia: the distress caused by environmental change. *Australasian psychiatry*, 15(1_suppl), S95-S98.
- Attfield, M., Castranova, V., Hale, J. M., Suarathana, E., Thomas, K. C., & Wang, M. L. (2011). Coal mine dust exposures and associated health outcomes; a review of information published since 1995.
- August, H. (2023). Achieving a just transition towards environmentally sustainable economies and societies for all.
- Barca, S. (2019). Labour and the ecological crisis: The eco-modernist dilemma in western Marxism (s)(1970s-2000s). *Geoforum*, 98, 226-235. <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2017.07.011>
- Bond, P. (2012). Politics of climate justice. Paralysis above, movement below. University of Kwa Zulu Natal Press, Cape Town.
- Castranova, V., & Vallyathan, V. (2000). Silicosis and coal workers' pneumoconiosis. *Environmental health perspectives*, 108 (suppl 4), 675-684.
- García-García, P., Carpintero, Ó., & Buendía, L. (2020). Just energy transitions to low carbon economies: A review of the concept and its effects on labour and income. *Energy Research & Social Science*, 70, 101664. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2020.101664>
- Henry, M. S., Bazilian, M. D., & Markuson, C. (2020). Just transitions: Histories and futures in a post-COVID world. *Energy Research & Social Science*, 68, 101668. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2020.101668>
- ILO (2013). Sustainable development, decent work and green jobs. In International Labour Conference, 102nd Session. International Labour Office. Erişim tarihi: 13 Haziran 2024. <https://www.ilo.org/resource/record-proceedings/ilc/102/resolution-concerning-sustainable-development-decent-work-and-green-jobs>
- ILO (2015). Guidelines for a Just Transition Towards Environmentally Sustainable Economies and Societies for All. Erişim tarihi: 13 Haziran 2024. <https://www.ilo.org/media/435091/download>
- International Trade Union Confederation (ITUC). (2018). Solidarity and Just Transition Silesia Declaration. Erişim tarihi: 10 Haziran 2024. <https://www.ituc-csi.org/unions-support-solidarity-and-just>

Kaynaklar

- Joaquim, A. C., Lopes, M., Stangherlin, L., Castro, K., Ceretta, L. B., Longen, W. C., ... & Perry, I. D. S. (2018). Mental health in underground coal miners. *Archives of environmental & occupational health*, 73(6), 334-343.
- Li, F., Li, X., Hou, L., & Shao, A. (2018). Impact of the coal mining on the spatial distribution of potentially toxic metals in farmland tillage soil. *Scientific reports*, 8(1), 14925.
- Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü (MAPEG). (2024) Maden İstatistikleri Erişim Tarihi 5 Haziran 2024 <https://www.mapeg.gov.tr/Sayfa/Madenistatistik>
- Mohai, P., Pellow, D., & Roberts, J. T. (2009). Environmental justice. *Annual review of environment and resources*, 34(1), 405-430. <https://doi.org/10.1146/annurev-environ-082508-094348>
- Narayan S. Just Transition for Healthy People on a Healthy Planet. *NEW SOLUTIONS: A Journal of Environmental and Occupational Health Policy*. 2023;33(1):72-82. doi:10.1177/10482911231167566
- Newell, P., & Mulvaney, D. (2013). The political economy of the 'just transition'. *The geographical journal*, 179(2), 132-140. <https://doi.org/10.1111/geoj.12008>
- Onyije, F. M., Hosseini, B., Togawa, K., Schüz, J., & Olsson, A. (2021). Cancer incidence and mortality among petroleum industry workers and residents living in oil producing communities: a systematic review and meta-analysis. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(8), 4343.
- Rosemberg, A. (2010). Building a just transition: The linkages between climate change and employment. *International Journal of Labour Research*, 2(2), 125-161.
- Schlosberg, D., & Carruthers, D. (2010). Indigenous struggles, environmental justice, and community capabilities. *Global environmental politics*, 10(4), 12-35.
- Stark, A., Gale, F., & Murphy-Gregory, H. (2023). Just Transitions' Meanings: A Systematic Review. *Society & Natural Resources*, 36(10), 1277–1297. <https://doi.org/10.1080/08941920.2023.2207166>
- Stevis, D. (2020). Labour unions and environmental justice: the trajectory and politics of just transition. In *Environmental Justice* (pp. 249-265). Routledge.
- United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC). (2011). Report of the Conference of the Parties on its sixteenth session, held in Cancun from 29 November to 10 December 2010. Erişim tarihi: 13 Haziran 2024. <https://unfccc.int/resource/docs/2010/cop16/eng/07a01.pdf>
- UNFCCC (2016). Paris Agreement 2015. Erişim tarihi: 14 Haziran 2024. https://unfccc.int/sites/default/files/resource/parisagreement_publication.pdf
- UNFCCC (2018). Supporting the Conditions for A Just Transition Internationally. 24th Conference of the Parties (COP24) on 3 December 2018 in Katowice, Poland. Erişim tarihi: 14 Haziran 2024. <https://www.ioe-emp.org/index.php?eID=dumpFile&t=f&f=134978&token=91237abd5b4e38c1e7c2e4364b2b8e7095d8e0fd>